

Inkorporation i dansk orddannelse

Janusz Stopyra
Uniwersytet Wrocławski

1. Indledning

Begrebet inkorporation blev først indført i den tyske videnskabelige litteratur af Eichinger (2000). Men selve fænomenet var blevet nævnt allerede af Wilmanns (1930), sml. også Henzen (1965) og Renicke (1965), i dansk også af Rajnik (1974, 1983, 2004) og Togeby (2003:29, 69 ff.). Renicke (1965:409 ff.) har endog benævnt dette fænomen ”das enfant terrible der deutschen Wortbildungslehre”. Hele fænomenet kan betragtes både på det nominale og på det verbale område. Fordi der hersker en vidtgående parallelitet mellem de tyske og de danske orddannelsesmønstre, sætter artiklen med hensyn til inkorporation fokus på det danske materiale. Det spørgsmål, som stilles her, er, om inkorporation også i dansk kan betragtes som et separat sprogligt fænomen, der omfatter både det nominale og det verbale område. Der stræbes også efter en afgrænsning mellem samannelser og rektionskomposita, efter en mulig forekomst af bindeled mellem komposita to dele og efter morfemstrukturen af de inkorporerede led, efter deres syntaktiske værdi og den semantiske rolle, som hele konstruktionen spiller.

Eichingers (2000) term spænder over mange forskellige orddannelsesmønstre og udlægger fænomenet meget bredt, bl.a. omfatter den de såkaldte ”uneigentliche Komposita” (*Vatersfreund*) med klart forståelige relationer mellem de to begreber (her er det relationen mellem et genitivattribut og det betegnede substantiv), konstruktioner som *Professorensohn*, *Fahrraddieb*, sml. dansk *cykeltyv*, hvor andetled-

dets 'relationelle semantik' uddyber førsteledet, præsens participium (*humorsprühend, ordnungsliebend*) og perfektum participium (*konsumorientiert, preisgebunden, saisonbedingt, produktbezogen*, sml. dansk *projektorienteret*) samt enkelte adjektiver som andetled, sml. *arbeitsfähig, -tüchtig, wehrdiensttauglich, abfahrbereit*, sml. danske konstruktioner med simple adjektiver som *menneskevenlig, familievenlig, erhvervsgunstig*. Ved sådanne konstruktioner overvejer visse forskere (f.eks. Aptacy 2015), om der foreligger en undtagelse fra den morfologiske 'righthand-head-rule', fordi de adjektiver, der står først i ordet, specificerer dannelsens semantik. Termen inkorporation bruges endda møntet på tyske sammensatte verber, som kan adskilles i deres finite anvendelse, som f.eks. *ankommen, beistehen og nacheifern*. Således mener Eichinger med inkorporation ethvert fænomen, der består i inkorporering af et morfem eller ord i andre ord. Selve fænomenet behandles også i emnet af den danske faglitteratur, hvor det opfattes som korporativiteten, et træk af de danske flerordsenheder, og det anvendes først og fremmest på korporative prædikater, især verber som tilhører de danske tryktabsforbindelser. Ifølge Togeby skal sådan et verbum inkorporere et nominalt led (med eller uden præposition), før det kan spille sin rolle som hovedvalensbærer: "I sådanne korporative prædikater kan der inkorporeres: a) en præposition (...), b) en lokativ præposition (med eventuelt foranstillet retningsadverbial), c) en adjektivrod, d) en substantivrod eller e) (diskontinuert) et retningsadverbium. Herved reduceres selve verbet til et funktionsverbum der bærer verbal-fleksiverne for den inkorporerede, valente ikke-verbale rod" (Togeby 2003:69 f.). Hertil hører både "født præpositionelle verber", f.eks. *Hvem leder I efter, Hun stolede på ham*, som ikke kan optræde uden præposition i samme betydning (**hun stolede ham, *hvem leder I*), præpositionaliserede transitive verber (*De byggede huset – De byggede på huset; Han skrev bogen* (overgangsaspekt) – *Han skrev på bogen* (tilstandsaspekt), sml. også *De betalte varerne – De betalte for varerne*) og tryktabsforbindelser som *gå hjem, være klovn, spille klovn, spille fodbold, købe hus* (i hvert eksempel med tryk på det nominale led). Således forstås her hele fænomenet endnu bredere end i den tyske faglitteratur, dvs. som et funktionelt fællestræk af flermorfem-orddannelser.

2. Inkorporationernes struktur

I denne undersøgelse refererer begrebet inkorporation udelukkende til det nominale område. Herved forstår jeg de konstruktioner, som består af tre morfemer eller ord: $m_1 + m_2 + m_3$ (m = morfem), hvor m_1 også kan være et ord sammensat af to grundmorfemer. M_3 er derimod altid et suffiks. Hvis konstruktionen (m_1+m_2) forekommer i sproget parallelt med en frase, anses hele konstruktionen for at være en afledning af en frasal base, dvs. som en samdannelse, f.eks. *taksigelse* ('at sige tak'), *lovgivning* ('at give lov'). En anden betingelse for en sådan udlægning er (m_2+m_3)-enheden, der ikke forekommer frit i sproget (her: **givning*, **sigelse*). Hvis derimod (m_2+m_3)-enheden forekommer frit i sproget og m_2 -enheden er et verbum eller et substantiv, benævnes dannelsen et rektionskompositum (*bagagebærer*, *vinsælger*). Alt i alt består inkorporationerne af to dele: (m_1+m_2) + m_3 (den inkorporerede enhed er (m_1+m_2)-frasen - sammensætning) eller $m_1 + (m_2 + m_3)$ (den inkorporerede enhed er m_1 -enheden som ord eller morfem - rektionskomposita).

3. Definitionerne i faglitteratur på dansk sprogmateriale

I dansk faglitteratur er sammensætninger et fast og velkendt begreb. Ifølge Diderichsen (1957:20) kan et ord "dannes ved Afledning og Sammensætning på een Gang: *barbenet* (afledt af ... *bare Ben*), *varmblodig*, (afledt af *varmt Blod*, ikke sammensat af *varm* og *blodig*)". Denne definition anføres også af Jacobsen og Skyum Nielsen (1996:180 ff.), der forstår fænomenet som "afledninger til stammer, der blot ikke findes som selvstændige sammensætninger". Således kan sammensætningerne ikke "forbindes umiddelbart som selvstændige Ord: *Husholdning* (*holde Hus*), *Fiskehandler* (*handle med fisk*)" (Diderichsen 1957:78). Også Rehling (1965:46) opfatter sådanne ord som "en kombination af sammensætning og afledning", f.eks. *rødhåret* ('rødt hår'), *landligger* ('ligge på landet'). Skautrup (1968III:379) opfatter *grovkornet*, *hårdhjertet*, *langfingret*, *rødkindet*, *stivbenet*, *enarmet* derimod som "syntetiske sammensætninger". Hansen (1967II:433 ff.) kalder sammensætningerne ord, som "kan høre til [...] en ikke sammensat forbindelse, f.eks. *firkantet*, *frisindet*, *kortskallet*" (sml. *firkantet* < *firkant*, *frisindet* < *frisind*, *kortskallet* < *kortskalle* osv.). Ifølge denne er sammensæt-

serne af possessiv karakter brugt ”til afledning af en attributivforbindelse, der ikke foreligger som sammensætning” (’som har, er forsynet med det attributivforbindelsen betegner’), sml. *bararmet* – ’som har bar arm’, *mørkudet* ’som har mørk hud’, *blåøjet* ’som har blå øjne’, *lavbenet* ’som har lave ben’, *mangehovedet* ’som har mange hoveder’, *langhåret* ’som har langt hår’. De konstruktioner, der har et adjektiv som førsteled (*åbenhjertig*, *koldblodig*, *fuldtallig*, *mindreårig*, *tiårig*) benævnes af Aage Hansen (1967) afledninger. Ifølge Erik Hansen (1977:33 ff.) udgør samdannelser en særlig type derivater, der „består af en sammensat stamme + derivativ (+ evt. fleksiver) men således at stammens kompositum kun findes i forbindelse med derivativer”, f.eks. *koldblodig*, *rødhåret*, *flersidig*, *underjordisk* (**koldblod*, **rødhår* osv., citeret efter Rajnik 2004:223 f.). Den sidste definition er den mest præcise af alle hidtil anførte.

Szubert (2012:183 ff.) skelner mellem fem semantiske typer af de her beskrevne konstruktioner, som han opfatter som AB-sammensætninger:

- ”B ist eine Person, die die Handlung auf dem Objekt A ausführt” (*boglæser*, *romanforfatter*, *avislæser*, *tagstensproducent*),
- ”B ist eine Person, die die Handlung auf der Person A ausführt” (*bandeder*, *slavehandler*, *børnelærer*),
- ”B ist eine Person, die die Handlung am Ort A ausführt” (*havnearbejder*, *butikselger*),
- ”B ist eine Person, die die Handlung an der Pflanze A ausführt” (*grønthandler*, *frugtsælger*, *agurkplukker*),
- ”B ist eine Person, die die Handlung an dem Tier A ausführt” (*dyremishandler*, *elefantræner*).

Spørgsmålet om adskillelse af en separat kategori inkorporation er afhængig af den vedtagne definition af sammensætning. Adjektiver som **kornet*, **varig* (sml. dannelserne *storkornet*, *kortvarig*) eller substantiver som **givelse*, **siger* (sml. *frigivelse*, *sandsiger*) osv.

bruges ganske vist ikke frit i sproget og kan således i henhold til definitionen af sammensætninger (to selvstændige ord, dvs. ord, som kan forekomme i samme form i andre kontekster eller ord, som kan udskiftes til andre ord, der kan stå samme sted, sml. Morciniec 1964:17 ff.) ikke kaldes for sammensætninger. Det er i forhold til ord som de anførte eksempler nødvendigt at bruge begrebet samdannelse for at gøre det lettere for sprogbrugerne at orientere sig i ordforrådet.

Ifølge Rajnik (2004:223) er samdannelse en særdeles produktiv dannelsesstype, der udgør en forholdsvis stor del af det danske ordforråd. Grænserne mellem samdannelse og komposition betegnes af Rajnik som flydende, og for at "adskille de to begreber bliver man nødt til at opstille kriterier vedrørende sammenhængen mellem andetleddet og helhedens ordklasseforhold samt semantik". Spørgsmålet er, om andetleddet først og fremmest kan forekomme selvstændigt, og om det fastlægger helhedens genus og ordklassestilhørsforhold. Det store antal af de adjektiviske samdannelse er et bevis på, "at der findes tendenser til en præcis og samtidig anskuelig udtryksmåde i moderne dansk", der resulterer af sprogøkonomi (Rajnik 2004:228).

Af Togeby (2003:29) defineres samdannelse som *kold+blod-ig, rød+hår-et og under+jord-isk* osv. som „flermorfemord, hvor man ikke [ved ordets morfemdeling] kan se, at to af morfemerne historisk eller logisk hører nærmere sammen med hinanden end med det tredje led". Der er "jo nemlig ikke noget der hedder **koldblod*, og det er ikke betydningen af *blodig*, der indsnævres ved sammensætningen med *kold*, der findes ikke noget ord der hedder **rødhår*, og det er ikke betydningen af *håret* der modificeres ved sammensætningen med *rød*". Her skildrer Togeby meget præcist fænomenet samdannelses hele væsen.

Hansen & Heltoft (2011:253 f.) anser samdannelse for at være en afledningstype, der "ligner i udtrykket en afledt sammensætning, altså et ord hvis stamme består af flere rødder: *flersidighed, rødhåret, selvhente*". I udtrykket ligner den en afledning af et kompositum, men forbindelsen af de to rødder findes ikke uden for afledningen (*flersidig*, sml. **flerside, selvhente*, sml. **selvhente*). En forudsætning for adskillelse mellem samdannelse og komposita er at de sidstnævnte er en (syntaktisk) hypotakse og (semantisk) specifikation. Ifølge Hansen

& Heltoft (2011:253f.) deles samdannelserne i tre typer (der også er hovedtyper i min undersøgelse; se nedenfor i afsnit 5):

- 1) med **have-relation** (*rødhåret, tykmavet*) (sml. også Diderichsen 1957, sml. ovenfor i kapitel 3),
- 2) relation svarende til **valensled + verbal** (*taksigelse, nobelpristager, dyneløfter*),
- 3) relation svarende til **frit adverbial + verbal** (*grovæder, selvhenter*).

Galberg Jacobsen og Skyum-Nielsen (1996:180 ff.) betegner endog komplekse konstruktioner som f.eks. *rødnæb, tykhud, tusindben* som samdannelser, mens Diderichsen (1957:83 ff.) ser sådanne konstruktioner (*enhorn, toben*) som ”samdannelser uden suffiks” (ment som forkortelser af samdannelserne *enhornet, tobenet*) (citeret efter Rajnik 2004:223 f.). Hansen & Heltoft ser sådanne dannelser (*skævb-lad, tusindben*) som samdannelser med nulaffiks, som også (ligesom hos Diderichsen) er en rigtig opfattelse, alligevel kan der også her tales om possessivkomposita eller tilbagedannelser.

Fænomenet samdannelse synes at have nydt større bevågenhed inden for dansk sprogvidenskab end inden for tysk sprogvidenskab. Alligevel tales der inden for udforskningen af dansk ikke meget om rektionskomposita. Min undersøgelse forsøger med afsæt i Eichinger (2000) at betragte samdannelser og rektionskomposita som én form for inkorporation. Man kan anskue fænomenet ud fra tre tænkelige synsvinkler: den morfologiske, den syntaktiske og den semantiske.

4. Yderligere formale og semantiske aspekter

Inkorporationers morfologiske struktur, dvs. samdannelse og rektionskompositum, blev omtalt ovenfor i afsnit 2. Bortset fra overvejelser om inkorporationens væsen, der består i dannelsens centrale valens, skal artiklen også behandle dertilhørende fænomener som argumentarving og ’princippet om meningsfuldt ord’ (Motsch 2004:26).

I ord med verbum som m2 bygger det omtalte fænomen på valensen af m2-verbet. M2-verbets argumenter overgår til (m2+m3)-afledningen og m3-suffikset. Overgangen kaldes for argumentarving (sml. Olsen 1986). (m2+m3)-afledningen har faktisk de samme argumenter som m2-verbet. Et af argumenterne bliver inkorporeret

til venstre af (m2+m3)-enheden som m1-enhed. I min undersøgelse godtager jeg kun led som akkusativobjekt, præpositionalobjekt og adverbialled som syntaktiske m1-aktanter, sml. det anførte eksempel.

Inkorporeringen af m1-enheden indebærer en tilføjelse af m1-enheden i m2-verbets prædikat-argumentstruktur sådan at der kan dannes et nyt ord (sml. Stopyra 2008:106 ff.).

Ifølge Hansen & Heltoft har adverbialled foran verbum i type 3) ovenfor (afsnit 3) - sml. også *skønsanger*, *ffernskriver* - nulform, hvis (m2+m3)-enheden er et nomen agentis – i modsætning til konstruktionerne med *højt-* som m1-enhed som *højttaler*, *højtliggende*, *højtlønnet*, hvor der er adverbialt *-t* og (ved de to sidstnævnte eksempler) også stød. Den tyske sprogforskning anskuer problemet således, at sådanne former bevarer deres strukturinterne fleksion.

Inkorporationen kan også betragtes som kondensation (sml. Mostýn 2011). Som sædvanlige sammensætninger komprimerer rektionskomposita (og samannelserne) mange ord og begreber til et, således at en stor del af indholdet er komprimeret i ordets korte form (sml. Eisenberg 2009).

Efter spørgsmålet om, hvad et meningsfuldt ord er (Motsch 2004:26), må orddannelserne ikke betegne noget helt redundant. De må kun betegne noget nyt, utypisk, dvs. ikke et **øjjet* eller et **toøjjet menneske*, men et *enøjjet menneske*, ikke et **øret* eller et **toøret menneske*, men et *enøret menneske*. Princippet begrænser virkningen af orddannelsesmønstre semantisk og er også bekræftet syntaktisk ved det faktum, at m1-pladsen bliver udfyldt af et led, som er afhængigt af m2-verbets valens. Alligevel virker dette princip ikke overalt (sml. f.eks. forskellige fagsprog).

Den verbale inkorporation i tysk kan man overføre til dansk f.eks. i følgende sætning:

Hun smurte maling over ridsen > *Hun oversmurfte ridsen med maling*.

Inden for verbal inkorporation er det således karakteristisk, at den inkorporerede enhed er synsemantisk. I sætningen ovenfor er det *over*-enheden, der bliver inkorporeret i verbets stamme (*smurte* > *oversmurfte*). Med det samme ændrer alle sætningens elementer bortset

fra subjektet deres syntaktiske funktioner. Styrelsen i *over ridsen* bliver det direkte objekt (*ridsen*) (oprindeligt direktivt adverbialled), og styrelsen i *maling* bliver et nyt adverbialled instrumentalis (oprindeligt direkte objekt):

direktivt adverbialled > direkte objekt

direkte objekt > instrumentalt adverbialled

Det, at argumenterne forskydes på denne måde, kaldes i tysk terminologi for applikation. Fælles for både den nominale og den verbale inkorporation er, at et element indlejres i et andet. I den verbale inkorporeringsproces er der som sagt tale om en synsemantisk inkorporeringsenhed. Præpositionen *over* inkorporeres i verbet, som derved bliver transitivt, sml. *smøre (ridsen)* > *oversmøre (ridsen med maling)*.

Derimod ser skemaet for nominal inkorporation således ud:

$m1+m2+m3$

Den første enhed $m1$ er som sagt et basismorfem eller en morfemkonstruktion.

Mens der i den verbale inkorporation indgår en synsemantisk $m1$ -enhed, inkorporeres der en autosemantisk $m1$ -enhed, hvis der er tale om den nominale inkorporation.

I det følgende vil der kun blive henvist til den nominale inkorporeringsproces.

5. Inkorporationstyper

I afhængigheden af spørgsmålet, om $(m2+m3)$ -enheden optræder frit i sproganvendelsen eller ej, har vi her med samannelserne (I) eller med rektionskomposita (II) at gøre. Hvis $(m1+m2)$ -frasen bruges hyppigere, har vi med samannelserne at gøre, og hvis $(m2+m3)$ -enheden er mere brugbar, er dannelsen et rektionskompositum. Som $m3$ -enheder forekommer de substantiviske suffikser *-else*, *-ing* og *-er* og de adjektiviske suffikser *-(e)t*, *-ig*, *-lig* og *-(i)sk*:

I. (m1+m2)+m3: adjektiviske og substantiviske samdannelser:

- a. numerale + substantiv + m3, sml. *enbenet* – ('et ben' + -et), *tosproglig* ('to sprog' + -lig),
- b. ubestemt numerale + substantiv + m3, sml. *flersidig* ('flere sider' + -ig),
- c. adverbium + substantiv + m3, sml. *udenlandsk* ('uden for landet' + sk)
- d. adjektiv + substantiv + m3, sml. *venstrehåndet* ('venstre hånd' + -et), *tykhudet* ('tyk hud' + -et)
- e. substantiv + verbum + m3, sml. *skomager* ('at mage sko' + -er), *lovgivning* ('at give lov' + -ing), *bilkører* ('at køre bil' + -er), *sandsiger* ('at sige sand(heden)' + -er), *arvtager* ('at tage arv' + -er)
- f. adverbium + verbum + m3, sml. *sortseer* ('at se sort' + -er), *renholdelse* ('at holde ngt. rent' + -else),

Især i typen Id) kan man (i modsætning til Hansen & Heltoft 2011:253, se ovenfor) tale om en slags semantisk præcisering af substantivets betydning.

II. m1+(m2+m3): substantiviske rektionskomposita:

- a. substantiv + verbum + m3, sml. *romanlæser* ('læser af (en) roman'), *kortlæser* ('læser af et kort'), sml. også Rajnik (2004:225 ff.).

Ved nogle forbindelser er det imidlertid svært at skelne mellem samdannelser og rektionskomposita, særligt ved forbindelsen **substantiv + verbum + -er**, der forekommer både som samdannelse og som kompositum, sml. følgende forbindelser:

magtovertagelse ('overtagelse af magten') eller ('at overtage magten' + -else)

ligbrænding ('brænding af lig') eller ('at brænde et lig' + -ing).

Inkorporationerne, dvs. rektionskomposita og samdannelser, afgrænses i denne undersøgelse fra afledninger af en sammensætning, sml. *firkantet* (af *firkant*), *håndværker* (af *håndværk*) m.fl. At de danske inkorporationer forholder sig på samme måde som de tyske, skyldes

formentlig at mange af dem er oversættelseslån. De fleste terminologiske problemer opstår, når man skal analysere de forbindelser, hvor (m2+m3)-enheden ikke forekommer frit i kommunikationen.

Her er nogle flere eksempler fra Danmarks Radio (P1) og fra KorpusDK (2007) samlet i perioden fra den 20.04.2016 til den 27.09.2016:

-er

asylansøger
asylsøger
bogbinder
brevskriver
fabriksejer
ordfører
kuglestøder
erhvervsleder
billedhugger
vinavler
storkepeger
regeringsleder
forretningsudvikler
kortholder
lønpasser
stenbider
arbejdsgiver
oppositionsleder
ishockeyspiller
balletdanser
højdehopper
(på verdensranglisten)
kontanthjælpsmodtager
bandeleder

-ing

asylansøgning
personskildring
mobilvarsling
lovgivning
farvesætning¹
kortlægning
normbrydning
lykønskning

-else

børneopdragelse
videreførelse
spiseforstyrrelse
selvbestemmelse
selvindflydelse
skatteunddragelse

-et

håndskrevet
håndmalet
spiseforstyrret

-ig

kortvarig
flersidig

-lig

ensproglig
tosproglig

-(i)sk

udenlandsk
oversøisk

¹ Sml. 'at farvesætte en træplade'.

Eksempler med et verbum som m2-enhed indtager en særlig stilling blandt de nominale inkorporationer, fordi det er verbets valens, der har den største indflydelse på, hvad der kan udgøre m1-enheden. Inkorporeringen af et akkusativobjekt er hyppigst forekommende. Akkusativobjektet kan optræde både som (en del af) (m1+m2)-forbindelsen (i samannelser) og som en selvstændig substantivisk m1-enhed, der efterfølges af et selvstændigt (m2+m3)-ord (i rektionskomposita). Inkorporeringen af et akkusativobjekt er imidlertid kun mulig, når m2-enheden udgøres af et verbum. Som m1-enheder kan der også forekomme adverbier, f.eks. i *hurtigløber* og *højttaler*.

I samannelserne (type I) er (m1+m2)-forbindelsen basis for m3-suffikset. Især i stærkt leksikaliserede samannelser fungerer (m1+m2)-forbindelsen også i hverdagskommunikation. I forbindelse med afledningen ændrer den imidlertid form. Eksempelvis mister en præpositionsforbindelse præpositionen, når den inkorporeres i en samannelse, jf. f.eks. *spiseforstyrrelse* – sml. 'forstyrrelse **af** spisningen', *håndskrevet* – sml. 'skrevet **med** hånden', *selvindflydelse* – sml. 'indflydelse **på** sig selv'. Fænomenet kaldes for tab af præpositionen (tysk "Verlust/Tilgung der Präposition").

Når inkorporationer ofte er semantisk entydige, skyldes det m2-verbets (eller m2-substantivets) valens. M1-enheden udgøres ofte af en aktant til m2-verbet, f.eks. *gadefejer*, *husejer*. På den måde bliver inkorporationer normalt semantisk entydige i modsætning til almindelige sammensætninger, der ofte er flertydige, og som først entydgøres i konteksten, sml. *gademand*, *husfolk*.

Inkorporationer er også interessante for sprogbrugeren på grund af den syntaktiske inkorporering af m1-elementet (eller suffigeringen af (m2+m3)-forbindelsen). I kommunikationssituationen fornemmer afsenderen ordets komplicerede struktur samtidig med dets entydige men på samme tid komplekse betydning. Modtageren må derefter finde frem til den rette betydning ved hjælp af konteksten.

6. Definitionen af inkorporation

Hvis man skal definere inkorporation, kan man ifølge den tyske faglitteratur tale om en morfemkonstruktion, der enten kan bestå af en verbal (eller substantivisk) m2-enhed og en aktant som m1-enhed

(rektionskomposita, hvis (m_2+m_3) -enheden er brugbar) eller af en afledt (m_1+m_2) -forbindelse (samdannelser som derivativer fra en frase som basis, hvis (m_2+m_3) -enheden er ubrugelig). Rektionskomposita er determinativkomposita.

Inkorporationer kan således beskrives som en prædikat-argument-struktur med et verbum eller et substantiv som m_2 -enhed (sml. Stopyra 2008:99 ff.). I sådanne forbindelser forekommer også argumentarvingen. M_2 -verbets argument bliver inkorporeret som ordets venstre m_1 -enhed (i rektionskomposita), og (m_1+m_2) -forbindelsen bliver suffigeret. M_2 -enhedernes aktanter inkorporeres ofte uden at bevare deres oprindelige aktantegenskaber, f.eks. er de fakultative i stedet for at være obligatoriske. Ved rektionskomposita kan man sige, at m_1 -enheden er fakultativ (på grund af den selvstændige (m_2+m_3) -forbindelse), og ved samdannelserne er m_1 -enheden obligatorisk.

7. Opsummering

Inkorporation er et fascinerende fænomen inden for dansk orddannelse, som er årsag til mange nydannelser i hverdagskommunikationen. Hele fænomenet kan man alligevel opfatte endnu bredere, dvs. som korporativitet, der er karakteristisk for leksikalske flerordsenheder. Inkorporationer er også interessante for sprogbrugeren på grund af den syntaktiske inkorporering af m_1 -elementet (eller suffigering af (m_1+m_2) -forbindelsen). En dybdegående undersøgelse af inkorporationernes bestanddele gør, at man kan afkode deres semantik præcist, også selv om deres komplicerede opbygning ofte gør det svært at afgøre, om der er tale om afledninger eller sammensætninger. I kommunikationssituationen fornemmer afsenderen ordets komplicerede struktur samtidig med dets entydige men på samme tid komplekse betydning. Modtageren må derefter finde frem til den rette betydning ved hjælp af konteksten.

Litteratur

- Aptacy, Jarosław (2015) Ein lesenswerter und korrekturfreundlicher Aufsatz. Zu internen Beziehungen zwischen Konstituenten adjektivischer Rektionskomposita im Deutschen. *Studia Linguistica* 34:7-22.
- Diderichsen, Paul (1957) *Elementær dansk grammatik*. København: Gyl-dendal.
- Eichinger, Ludwig M. (2000) *Deutsche Wortbildung. Eine Einführung*. Tübingen: Narr.
- Eisenberg, Peter (2004) *Grundriss der deutschen Grammatik I. Das Wort*. Stuttgart/Weimar: J.B. Metzler.
- Eisenberg, Peter et al. (2009) *Duden IV. Die Grammatik*. Mannheim/Leipzig: Dudenverlag.
- Erben, Johannes (2006) *Einführung in die deutsche Wortbildungslehre*. Berlin: Schmidt.
- Hansen, Erik (1992) *Dæmonernes port*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011) *Grammatik over det Danske Sprog I-III*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Hansen, Aage (1967) *Moderne Dansk*. København: Grafisk Forlag.
- Henzen, Walter (1965) *Deutsche Wortbildung*. Tübingen: Niemeyer.
- Jacobsen, Henrik Galberg & Peder Skyum Nielsen (1996) *Dansk sprog. En grundbog*. København: Schønberg.
- Lohde, Michael (2006) *Wortbildung des modernen Deutschen. Ein Lehr- und Übungsbuch*. Tübingen: Narr.
- Morciniec, Norbert (1964) *Die nominalen Wortzusammensetzungen in west-germanischen Sprachen*. Wrocław: Ossolineum.
- Mostýn, Martin (2011) *Grammatische Mittel der Informationskondensierung in Wirtschaftstexten*. Ostrava: Universitas Ostraviensis Facultas Philosophica.
- Motsch, Wolfgang (2004) *Deutsche Wortbildung in Grundzügen*. 2., überarb. Aufl. Berlin/New York: de Gruyter.
- Olsen, Susan (1986) *Wortbildung im Deutschen. Eine Einführung in die Theorie der Wortstruktur*. Stuttgart: Kröner.
- Rajnik, Eugeniusz (1974) Zum Bestand und zur Struktur der Zusammenbildungen im Deutschen. *Studia Germanica Posnaniensia* III:87-104.
- Rajnik, Eugeniusz (1983) Unfeste substantivische Zusammenbildungen im Deutschen und Dänischen. *Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Studia Scandinavica* 6:71-105.
- Rajnik, Eugeniusz (2004) Adjektiviske samdannelser i moderne dansk. *På godt dansk. Festskrift til Henrik Galberg Jacobsen i anledning af hans 60 års fødselsdag 4. februar 2004*. Århus: Wessel & Huitfeldt:223-230.

- Rajnik, Eugeniusz (2011) *Wortbildung des Substantivs im Dänischen – explizite und implizite Derivation*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Renicke, Horst (1965) Fragen zur Kompositionslehre. *Zeitschrift für deutsche Philologie* 84:409-419.
- Römer, Christine (2006) *Morphologie der deutschen Sprache*. Tübingen/Basel: A. Francke Verlag.
- Skautrup, Peter (1968) *Det Danske Sprogs Historie* III. *Fra Holbergs komedier til H.C. Andersens eventyr*. København: Gyldendal.
- Stopyra, Janusz (2008) *Nominale Derivation im Deutschen und im Dänischen*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Stopyra, Janusz (2010) Inkorporation in der nominalen Wortbildung (am Beispiel des Deutschen und Dänischen). *Prace Komisji Nauk Filologicznych Oddziału Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu* 2:147-157.
- Stopyra, Janusz (2013) Überschaubarkeit in der Wortbildung: Uneigentliche Komposita und Rektionskomposita. *Im Anfang war das Wort* II. *Linguistische Treffen in Wrocław* 9. Iwona Bartoszewicz, Joanna Szczęk & Artur Tworek (udg.). Wrocław/Dresden: ATUT/Neisse-Verlag:265-270.
- Szubert, Andrzej (2012) *Zur internen Semantik der substantivischen Komposita im Dänischen*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Tøgeby, Ole (2003) *Fungerer denne sætning? Funktionel dansk sproglære*. København: Gads Forlag.
- Willmanns, Wilhelm (1930) *Deutsche Grammatik* II. *Wortbildung*. 2. Aufl. Berlin/Leipzig: Walter de Gruyter.